

На основі рис. 1 за допомогою бінарного відношення "залежить від" будується матриця залежності B , елементи b_{ij} якої дорівнюють:

$$b_{ij} = \begin{cases} 1, & \text{якщо } i \text{ залежить від } j; \\ 0, & \text{якщо } i \text{ не залежить від } j. \end{cases}$$

Наступною будується матриця досяжності. Для її побудови формується бінарна матриця $(I + B)$, де I — одинична матриця, та підноситься до степеня k , при якому виконується умова:

$$(I + B)^{k-1} \leq (I + B)^k = (I + B)^{k-1}. \quad (1)$$

Досяжні вершини h_i із вершин h_j формують підмножину $R(h_i)$, попередні вершини h_i вершинам h_j формують підмножину $A(h_i)$. Множина тих вершин $A(h_i) = R(h_i) \cap A(h_i)$, для яких виконується вимога недосяжності із будь-яких вершин, що залишилися, множини N і може бути позначено як рівень моделі. Для структуризації множини елементів N формується таблиця з елементами h_i , $R(h_i)$, $A(h_i)$ та $R(h_i) \cap A(h_i)$ і виконується перша ітерація аналізу.

Для формування підмножини $R(h_i)$ із i -го рядка матриці досяжності виписуються ненульові елементи. Для формування підмножини $A(h_i)$ із i -го стовпця матриці досяжності виписуються ненульові елементи. Підмножина $R(h_i) \cap A(h_i)$ формується як логічне перетинання елементів двох підмножин $R(h_i)$ та $A(h_i)$.

Таблиця

Перша ітерація аналізу залежності елементів проблем кредитно-рейтингової оцінки емітентів

h_i	$R(h_i)$	$A(h_i)$	$R(h_i) \cap A(h_i)$
1	1, 4, 6	1, 5	1
2	2	2, 6, 7	2
3	2, 3	3, 6, 7	3
4	4	1, 4, 5	4
5	1, 4, 5, 6	5	5
6	2, 3, 6, 7	1, 5, 6	6
7	2, 3, 7	6, 7	7

Елементи, для яких виконується умова

$$A(h_i) = R(h_i) \cap A(h_i), \quad (2)$$

складають перший рівень моделі.

З таблиці видно, що для п'ятого елемента виконується умова (2), значить він є першим рівнем інформаційної моделі. Після відкидання отриманих при першій ітерації елементів, ітерації проводяться до тих пір, доки лишається більше одного елемента.

При повторі ітерації отримано п'ять рівнів елементів, які подані на рис. 2.

Рис. 2. Інформаційна модель визначення проблем кредитно-рейтингової оцінки емітентів

Побудова інформаційної моделі визначення проблем кредитно-рейтингової оцінки емітентів дозволяє провести структурування проблем рейтингування, побачити їх взаємозв'язок, визначити головні та другорядні. На основі рис. 2 можна стверджувати, що для вирішення проблем кредитно-рейтингового оцінювання необхідно спочатку сформувати систему якісних та кількісних показників кредитно-рейтингової оцінки й підібрати методичний підхід, який би давав змогу визначати кредитний рейтинг емітентів за національною рейтинговою шкалою, що дало б змогу зіставляти кредитні рейтинги різних емітентів. Створення методики визначення кредитно-рейтингової оцінки підприємств-емітентів на основі фінансової звітності емітентів сприяло б усуненню проблеми транспарентності та розвитку інфраструктурних інститутів фондового ринку України.

Література: 1. Фещенко В. Рейтингування на фінансовому ринку України: реалії життя та проблеми становлення // Фінансовий ринок України. – 2006. – №2 (28). – С. 32 – 33. 2. Як використовуються кредитні рейтинги за кордоном // Фінансовий ринок України. – 2006. – №2 (28). – С. 31. 3. Положення про порядок формування та використання резерву для відшкодування можливих втрат за кредитними операціями банків: Постанова Національного банку України №279 від 06.07.2000 р. // <http://www.rada.gov.ua> 4. Про страхування: Закон України №85/96-ВР від 7.03.1996 року // <http://www.rada.gov.ua> 5. Про порядок інформування громадськості акціонерними товариствами та емітентами облігацій: Рішення Державної комісії з цінних паперів та фондового ринку від 03.06.03 №221. // <http://www.rada.gov.ua> 6. <http://www.uaib.com.ua/> 7. Шеремет А. Д. Методика фінансового аналізу діяльності комерційних організацій / А. Д. Шеремет, Е. В. Негашев. – М.: ИНФРА-М, 2003. – 236 с. 8. Чангли Д. Ф. Об определении рейтинга предприятия малого бизнеса // Деньги и кредит. – 1998. – №2. – С. 66 – 71. 9. Порядок здійснення аналізу фінансового стану підприємств, що підлягають приватизації Міністерства фінансів України і Фонду держмайна України від 26.01.2001 р. // <http://www.rada.gov.ua> 10. Методика інтегральної оцінки інвестиційної привабливості підприємств та організацій: Наказ Агентства з питань запобігання банкрутству підприємств та організацій №22 від 23.02.98. // <http://www.rada.gov.ua> 11. Внукова Н. М. Базова методика оцінки економічного ризику підприємств / Н. М. Внукова, В. А. Смоляк // Фінанси України. – 2002. – №10. – С. 15 – 21. 12. Економічний аналіз: Навч. посібник для студентів вищих навчальних закладів спеціальності 7.050106 "Облік і аудит" / За ред. проф. Ф. Ф. Бутинця. – Житомир: ПП "Рута", 2003. – 680 с. 13. Лямець В. І. Системний аналіз. Вступний курс / В. І. Лямець, А. Д. Тевяшев. – 2-е вид., перероб. та допов. – Харків: ХНУРЕ, 2004. – 448 с.

Стаття надійшла до редакції
19.03.2007 р.

УДК 336.717

**Внукова Н. М.
Ібриш Г. І.**

ОЦІНКА ВПЛИВУ СИСТЕМИ ПЛАСТИКОВИХ КАРТОК НА ФІНАНСОВИЙ РЕЗУЛЬТАТ БАНКУ

Putting into effect the clearing into the sphere of trade and service is one of the main strategy courses of the Ukrainian bank system development. The authors of this article tried to estimate the influence of the bank card system on the bank's financial result.

На сучасному етапі досить актуальними стали питання безготівкового грошового обігу, особливо в умовах активного розвитку нових способів та інструментів платежу, зокрема платіжних карток.

Практично всі банки є членами міжнародних платіжних систем MasterCard International і Visa International, здійснюючи емісію та обслуговування різноманітних видів платіжних карток під своїми логотипами.

Запровадження безготівкових розрахунків населення у сфері торгівлі та послуг є одним з основних стратегічних напрямів розвитку банківської системи України. Необхідність запровадження безготівкових форм розрахунків юридичних і фізичних осіб шляхом подальшого просування та підтримки систем розрахунків з використанням платіжних карток, запровадження терміналів для обслуговування платіжних карток у роздрібній торгівлі та сфері послуг обумовлено, насамперед, тим, що обсяги розрахунків платіжними картками як в Україні, так і за її межами постійно зростають, хоча в структурі роздрібних платежів України все ще переважають розрахунки готівкою [1].

З метою покращення ситуації з безготівковими розрахунками в країні Кабінет Міністрів України 29.03.2006 р. прийняв Постанову №377 "Деякі питання здійснення розрахунків за продані товари (надані послуги) з використанням спеціальних платіжних засобів" [2]. Торговельні термінали мають встановлювати торговці, а не банки. Передбачається обов'язкове використання платіжних терміналів для торговців з річним обігом більше 5 млн. грн. або з торговою площею 400 кв. м. (для 11 видів діяльності прийом карток стане обов'язковим незалежно від обігу та торгової площі — АЗС, аптеки, гральний бізнес, страхові компанії тощо). За розрахунками Української міжбанківської асоціації членів платіжних систем ЕМА, це дозволить зменшити витрати торговця та банківського бізнесу на підтримку грошового готівкового обігу, а також скоротити загальні витрати на паперову технологію обробки платіжних документів. За оптимістичними даними асоціації, вже до кінця 2007 року економія може становити не менш ніж 4 млрд. грн. За відмову в обслуговуванні платіжних карток відповідальність поки що не передбачена [3].

Для забезпечення зростання частки безготівкових розрахунків населення порівняно з розрахунками готівкою Нацбанк України за участю міністерств і відомств розробив Державну програму розвитку масових безготівкових розрахунків в Україні [4] та Концепцію розвитку в Україні безготівкових розрахунків з використанням спеціальних платіжних засобів [5]. Ці Постанови спрямовані на створення необхідних умов для поліпшення структури грошового обігу в Україні за рахунок розбудови масових безготівкових платежів з використанням платіжних карток і скорочення частки готівкових розрахунків.

Програма ґрунтується на положеннях Закону України "Про платіжні системи та переказ грошей в Україні" [6], Програми діяльності Кабінету Міністрів "Назустріч людям", схваленої постановою Верховної Ради України від 4 лютого 2005 року №2426-IV [7], якою передбачена підтримка розвитку системи масових електронних платежів і запровадження картокових соціальних проектів.

Концепція розроблена на основі законів України "Про платіжні системи та переказ коштів в Україні" [6] та "Про фінансові послуги та державне регулювання ринків фінансових послуг" [8]; Положення про порядок емісії платіжних карток і здійснення операцій з їх застосуванням, затвердженого постановою Правління Національного банку України від 19 квітня 2005 р. №137 [9]; Правил Національної системи масових електронних платежів, затверджених постановою Правління Національного банку України від 10 грудня 2004 р. №620 [10]; постанови Кабінету Міністрів України від 29 березня 2006 р. №377 "Деякі питання здійснення розрахунків за продані товари (надані послуги) з використанням спеціальних платіжних засобів" [2].

Поширення безготівкових платежів з використанням платіжних карток у закладах торгівлі та послуг зумовить [5]:

оптимізацію витрат на обслуговування клієнтів;
зменшення витрат, пов'язаних з проведенням касових операцій та інкасацією;

упровадження сучасних методів фінансового обліку та обліку товарно-матеріальних цінностей.

Для банків основними факторами ефективності є [5]:
залучення додаткових ресурсів за рахунок вкладів населення;
зменшення витрат, пов'язаних з проведенням касових операцій, інкасацією та зберіганням готівки;
отримання додаткових прибутків.

У Законі України "Про платіжні системи та переказ грошей в Україні" [6] подані визначення термінів: "банкомат" як програмно-технічний комплекс, "платіжна картка" як спеціальний платіжний засіб, "POS-термінал" як електронний пристрій, що дозволяє зчитувати інформацію з магнітної смуги або чіпу картки, та "пункт видачі готівки" як місце здійснення операцій з прийому чи видачі готівки з використанням банківських карт.

Основним завданням роботи є доведення гіпотези, що кількість інструментів платіжного обслуговування впливає на фінансовий результат діяльності банку.

Для визначення впливу системи пластикових карток на фінансовий результат банку використана багатофакторна регресійна модель, яка розраховується в пакеті Statistics. У результаті розрахунку була отримана така функція:

$$Y = 152,434 + 27,244413 \times X_1 + 25,8377 \times X_2 + 27,0898 \times X_3 + 27,7724 \times X_4, \quad (1)$$

де Y – фінансовий результат банку;

X₁ – кількість банкоматів;

X₂ – кількість POS-терміналів;

X₃ – кількість пунктів видачі;

X₄ – кількість спеціальних платіжних засобів — карток.

Розрахунок даної функції проведено на прикладі АКТ "Приватбанк". У табл. 1 наведено кількість банкоматів, POS-терміналів, пунктів видачі та карток у динаміці 2002 – 2006 рр.

Таблиця 1

Динаміка результату впровадження платіжних систем

Показник	Значення показників за роками					Темп зростання 2002/2006, %
	2002 р.	2003 р.	2004 р.	2005 р.	2006 р.	
Кількість банкоматів, тис. шт	0,62	1,16	2,03	2,93	3,44	556,47
Кількість POS-терміналів, тис. шт.	13,45	13,89	15,31	18,26	25,13	186,87
Кількість пунктів видачі, тис. шт.	1,66	1,80	3,93	4,98	6,84	412,67
Кількість спеціальних платіжних засобів – карток, тис. шт.	2 134,33	4 555,01	6 008,158	9 351,83	11 207,37	525,10
Фінансовий результат, тис. грн.	5 9 836,98	127 095,2	167 570,7	260 562,1	312 336,4	521,98

Таким чином, з табл. 1 видно, що кількість банкоматів у порівнянні з 2002 роком збільшилась майже в 5,6 раза, кількість POS-терміналів – у 1,86 раза, пунктів видачі – в 4,12 раза, кількість платіжних засобів – у 5,3 раза. Усі ці показники з кож-

ним роком збільшувались, що привело до збільшення фінансового результату на 521,98%.

Що стосується приросту (табл. 2), то в порівнянні з попереднім роком у 2003 році фінансовий результат збільшився на

112,40%, а у 2004 році – на 31,85%, у 2005 році – на 55,49% та у 2006 році – на 19,87%.

Таблиця 2

Приріст інструментів платіжного обслуговування

Показник	Приріст, %			
	2003 р.	2004 р.	2005 р.	2006 р.
Кількість банкоматів	88,35	74,31	44,60	17,21
Кількість POS-терміналів	3,26	10,25	19,28	37,62
Кількість пунктів видачі	8,69	118,15	26,86	37,20
Кількість спеціальних платіжних засобів — карток	113,42	31,90	55,65	19,84
Фінансовий результат	112,40	31,85	55,49	19,87

Розвиток банківської системи, безготівкового розрахунку, зростання клієнтської бази привели до збільшення емісії платіжних карток у банку. На початок 2007 року АКБ "Приватбанк" випустив 11,2 млн. платіжних карток, що майже на 20% більше, ніж 2005 року. АКБ "Приватбанк" за останні роки має найбільший кількісний приріст емітованих платіжних карток, завдяки чому протягом 2002 – 2006 років зберігає лідерство в загальному рейтингу емітентів платіжних карток.

Таким чином, найбільший вплив на фінансовий результат банку спостерігається від емісії платіжних карток. Це доводить отримана залежність шляхом побудови регресійної моделі. У 2003 році АКБ "Приватбанк" було випущено карток на 113,42% більше, ніж у 2002 році. Це привело до приросту фінансового результату за весь період на 112,40%. Найменший приріст фінансового результату спостерігався у 2006 році відносно 2005 року (19,87%).

Отже, за допомогою отриманої моделі можна розрахувати прогнозне значення фінансового результату.

Для побудови ситуаційного плану (табл. 3) прийняті наступні припущення: розрахунок виконується на одиницю параметра, який вимірюється 1 000 одиниць за умов незмінності значень інших факторів.

Таблиця 3

Розрахунок ситуаційного плану

Фактор	Мінімальна межа ситуаційного плану, тис. шт.	Зміна фінансового результату, тис. грн.
Збільшення банкоматів	1,000	179,68
Збільшення POS-терміналів	1,000	178,27
Збільшення пунктів видачі готівки	1,000	179,52
Збільшення платіжних карток	1,000	180,21

Таким чином, емісія платіжних карток має найбільший вплив на зміни фінансового результату.

Планове значення фінансового результату при одночасному збільшенні кількості банкоматів, POS-терміналів, пунктів видачі готівки та платіжних карток розраховується за формулою:

$$152,43 + 27,24 \times 1,000 + 25,84 \times 1,000 + 27,09 \times 1,000 + 27,77 \times 1,000 = 260,38 \text{ тис. грн.}$$

Таким чином, при збільшенні цих факторів банк отримає фінансовий результат у розмірі 260,38 тис. грн.

Отже, чим більше в обороті готівкових коштів, тим важче та складніше контролювати грошові потоки, податкові платежі, грошову емісію, тим більші витрати держави на підтримання готівково-грошового обігу. Тенденція до зростання активності використання безготівкових інструментів розрахунків, на думку фахівців [1], пильна увага до цієї проблеми з боку держави та за-

цікавлення в заміні готівкових коштів у рутинних операціях інструментами безготівкового обігу, зокрема картками, дають можливість суттєво зменшити витрати держави на обслуговування готівкового обігу, залучати кошти населення до банківських установ, скоротити обсяги готівкових грошей та розвивати культуру обслуговування населення.

Література: 1. Соловей В. Пластикові платіжні картки: минуле й майбутнє // Консалтинг в Україні. – 2006. – №7 – 8. – С. 32 – 34. 2. Постанова КМУ "Деякі питання здійснення розрахунків за проданими товарами (надані послуги) з використанням спеціальних платіжних засобів" від 29.03.2006 р. №377 // www.rada.gov.ua 3. Кухня владі // Контракти. – 2006. – №15. – С. 12. 4. Постанова НБУ "Програма розвитку Національної системи масових електронних платежів на 2006 – 2008 роки" від 30.03.2006 р. №121 // www.rada.gov.ua 5. Постанова КМУ і НБУ "Концепція поширення безготівкових розрахунків з використанням спеціальних платіжних засобів" від 26.05.2006 р. №753 // www.rada.gov.ua 6. Закон України "Про платіжні системи та переказ грошей в Україні" від 05.04.2001 р. №2346-III // www.rada.gov.ua 7. Постанова Верховної Ради України "Програма діяльності Кабінету Міністрів "Назустріч людям" від 04.02.2005 року №2426-IV // www.rada.gov.ua 8. Закон України "Про фінансові послуги та державне регулювання ринків фінансових послуг" від 12.07.2001 р. №2664-III // www.rada.gov.ua 9. Постанова НБУ "Положення про порядок емісії платіжних карток і здійснення операцій з їх застосуванням" від 19.04.2005 р. №137 // www.rada.gov.ua 10. Постанова правління НБУ "Правила Національної системи масових електронних платежів" від 10.12.2004 р. №620 // www.rada.gov.ua 11. Богдан В. Карткові платіжні інструменти в системі безготівкових розрахунків // Вісник Київського національно-торгівельного економічного університету. – 2005. – №4. – С. 82 – 90. 12. Кравець В. Інтернет-платежі в системі безготівкових розрахунків // Вісник НБУ. – 2005. – №11. – С. 21 – 23. 13. Святенко А. Пластиковая революция // Финансовые рынки и ценные бумаги. – 2006. – №2. – С. 20 – 23. 14. Постанова НБУ "Про затвердження інструкції про безготівкові розрахунки в національній валюті" від 21.01.2004 р. №22 // www.rada.gov.ua

Стаття надійшла до редакції
21.05.2007 р.

УДК 658.012

Шемаєва Л. Г.

УПРАВЛІННЯ СТРАТЕГІЧНОЮ ВЗАЄМОДІЄЮ ПІДПРИЄМСТВА ЗІ СПОЖИВАЧАМИ

This article considered a problem of formation and management of effective partner ship between the enterprise and consumers for maintaining the strategic interests enterprise realization.

It is offered to use the concept marketing positions of partner relations in combination with the management technology of strategic interaction of the enterprise with the environment subjects which assumes the realization of reflective management and use of device cognition modelling.

Українські підприємства в теперішній час функціонують в умовах невизначеності, що виражається в неможливості точного передбачення розвитку подій, у зв'язку з чим наголос зараз роблять на короткострокових реакціях, а не на виробленні деталізованої довгострокової стратегії; у високій залежності